

‘Je hersens tellen op wat je heeft beïnvloed.
Maar dan moet je wel nieuwsgierig blijven’

Hans van Manen (79)

Choreograaf voor o.a. Het Nationaal Ballet, dat vijftig jaar bestaat

Tijd van leven

Hadden uw ouders genoeg tijd voor u?

‘Mijn vader heb ik amper gekend, hij is jong gestorven. Maar mijn moeder was een erg leuke moeder. Ik heb lang met haar samengeleefd, dat wil zeggen: zij voor en ik achter en altijd aankloppen – geen flauwekul. Ik mocht alles en ik had een enorm respect voor haar, daarom zal ik ook wel zo keurig geweest zijn. Toen ik dertien was werkte ik al, bij een grimeur en toneelkapper, en zij zag dat ik genóót. Zij heeft mij altijd als een volwassene behandeld, dus toen ik op mijn dertiende na een voorstelling nog uit wilde gaan, vond zij dat de gewoonste zaak van de wereld.’

Kunt u werken met deadlines?

‘Beginnen is het moeilijkst. Als ik vroeger naar Den Haag reed om een nieuw ballet te maken, dan reed ik eerst 100 of 120. En ongemerkt reed ik steeds langzamer, soms nog maar 70. Dat ging vanzelf – alsof ik het begin maar zo lang mogelijk wilde uitstellen. Toch begin je en dan móét je – ik ben iemand die het beste werkt met z’n rug tegen de muur. Nu moet ik voor februari een nieuw ballet maken en een hoop mensen vragen: weet je al wat je gaat maken? Nee. Dat is nog te vroeg. Als je de muziek hebt gevonden, heb je eigenlijk alles. Je hersens tellen op een gegeven moment alles op wat je heeft beïnvloed. Maar dan moet je wel nieuwsgierig blijven.’

Heeft u een agenda?

‘Omdat ik altijd vergeet in mijn agenda te kijken, heb ik een systeem van losse briefjes. Als ik ’s avonds naar bed ga, leg ik de belangrijkste briefjes midden in de kamer. En als ik dan ’s morgens beneden kom, zijn die briefjes het eerste wat ik zie en, bám, dan weet ik het weer. Ik heb geen e-mail, geen fax, geen mobiel: voor mijn repetitieschema bel ik vaak pas een dag van te voren. Ze hoeven me maar te zeggen wanneer ik moet komen en dan ga ik – wat er ook gebeurt. Repeteren gaat altijd en eeuwig voor.’

Doorstaan uw balletten de tand des tijds?

‘Ik heb wel eens dat ik tijdens het maken van een ballet niet verder kan. Alles wat ik verder bedenken vind ik niks, maar je moet doorgaan en vaak kun je het de volgende dag oplossen. Dat punt waar ik toen ben gestopt, blijft me intrigeren. Zelfs al heb ik het toen opgelost, toch weet ik dat punt weer precies op het moment dat ik zo’n oud ballet terugzie. Krankzinnig hè? Er worden nog balletten van mij opgevoerd van veertig jaar geleden. En de details waar ik me al veertig jaar aan ergerde, verander ik dan alsnog.’

door Caroline Buijs foto Bert Nienhuis